

ІНСТИТУТ
педагогічної освіти
і освіти дорослих
імені Івана Зязюна
НАПН України

Наукова студія відділу андрагогіки
“БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ
У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: АНДРАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ, ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ
ОСВІТНІ ПРАКТИКИ” у рамках Звітної конференції ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України
“Інноваційні підходи до підготовки і професійного розвитку педагогічного персоналу”
(25 березня 2026 року, м. Київ)

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Алла САМКО

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України*

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

ТРАНСФОРМАЦІЇ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:

глобалізація освітнього простору

цифровізація освітнього середовища

модернізація університетської освіти

зростання вимог до професійної діяльності викладачів

орієнтація на безперервний професійний розвиток

У цих умовах самоосвітня діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (НПП ЗВО) набуває особливого значення як важливий чинник їхнього професійного зростання

Мета дослідження

класифікація сучасних тенденцій самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти

Завдання дослідження

- ✓ проаналізувати наукові джерела;
- ✓ визначити критерії класифікації тенденцій;
- ✓ систематизувати сучасні тенденції самоосвітньої діяльності НПП ЗВО

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

- **Тенденції розвитку педагогічної освіти**
О.Глузман, В.Луговий, О.Савченко, С.Сапожніков,
Л.Вовк, С.Майборода, Г.Поберезька
- **Самоосвітня діяльність педагогів**
А.Алексюк, Т.Воронова, О.Дубасенюк,
Л.Кайдалова, Т.Махиня, Г.Наливайко, І.Радюк,
М.Солдатенко, Г.Цветкова, С.Шара та ін.
- **Зарубіжні дослідження самоосвіти**
Y. Bartetskyi, J. Bruner, G. Vermes, H. Gishba,
K.Klein, I. Lompshire, V. Okon, A. Ulig, H. Sharelman

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ НПП ЗВО: СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ

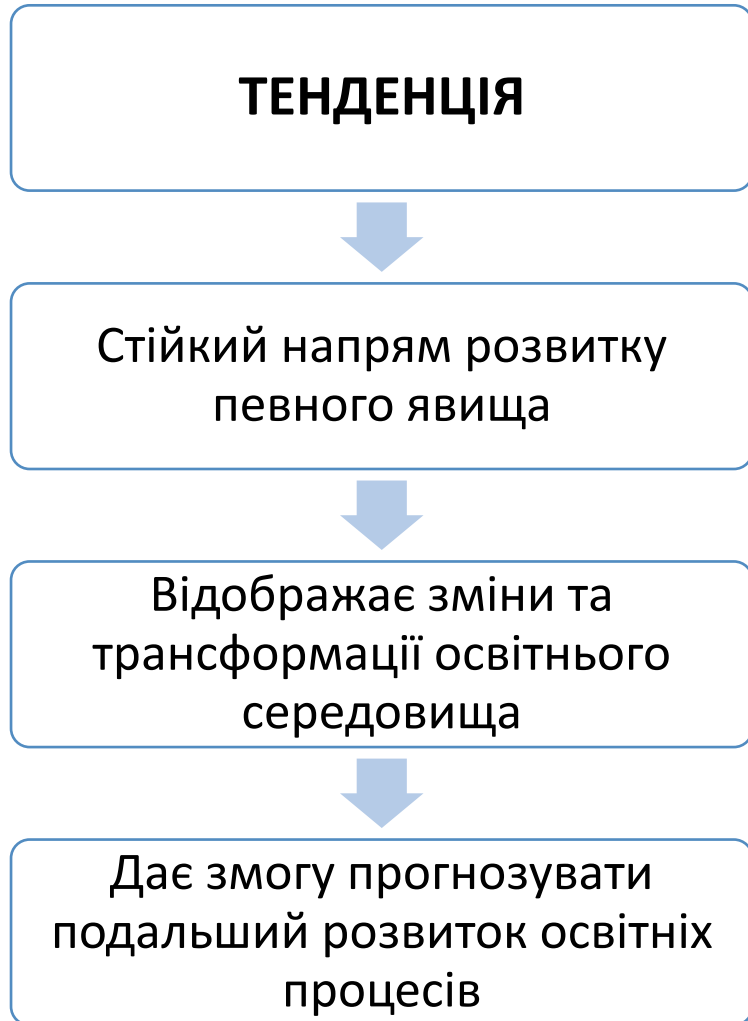
Самоосвітня діяльність – це свідомий процес удосконалення особистості як фахівця, що включає:

- ✓ постійну адаптацію особистих якостей до професійних вимог;
- ✓ неперервне підвищення професійної компетентності;
- ✓ фахове вдосконалення та розвиток практичних навичок.

ТЕНДЕНЦІЇ У ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ

- ✓ тенденції як процес розвитку (*trends as development*);
- ✓ тенденції як оцінювання змін (*trends as estimation*);
- ✓ тенденції як встановлення або виявлення закономірностей (*trend-setting / deriving trend*);
- ✓ тенденції як прояв певних явищ або процесів (*trend as issue*)

КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕНДЕНЦІЙ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НПП ЗВО

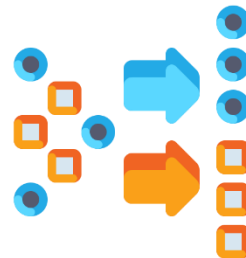
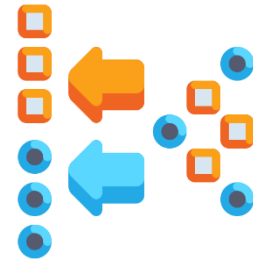

Критерії	Типи	Приклади тенденцій
За регіоном поширення	Глобальні	Глобалізація освітніх можливостей; доступ до міжнародних платформ.
	Регіональні	Національні освітні ініціативи.
	Локальні	Інституційні практики самоосвіти.
За тривалістю існування	Наскрізні	Безперервність освіти; розвиток цифрових компетентностей.
	Ситуативні	Адаптація до воєнних умов; розвиток навичок інформаційної безпеки, психологічної стійкості.
За наслідками, які можна оцінити	Позитивні	Підвищення ефективності самоосвіти; розвиток саморегуляції.
	Негативні	Цифрова втома, нерівність доступу.
	Дискурсивні	Використання ШІ (персоналізація ↔ ризики залежності).
За характерними рисами	Домінантні	Цифровізація; міждисциплінарність; розвиток soft skills.
	Суперечливі	Цифровізація ↔ цифрова втома; автономія ↔ технологічна залежність.
За рівнем динамічності	Динамічні	Опанування нових технологій; мережева взаємодія.
	Еволюційні	Утвердження освіти впродовж життя; інституціоналізація самоосвіти.
	Прогностичні	Персоналізація навчання; інтеграція штучного інтелекту.
За ступенем прояву	Актуальні	Цифровізація; мікронавчання; мережеві спільноти.
	Потенційні	Персоналізовані освітні екосистеми; розширення застосування ШІ.
За ступенем підпорядкованості	Провідні	Безперервність навчання; цифровізація; професійна самореалізація.
	Похідні	Саморефлексія; саморегуляція; розвиток soft skills.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОПОНОВАНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Варто зазначити, що запропонована класифікація має певною мірою умовний характер, оскільки тенденції самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО можуть перетинатися, взаємодіяти та проявлятися одночасно у кількох групах.

Водночас її застосування дозволяє:

- ✓ структурувати тенденції самоосвітньої діяльності НПП ЗВО;
- ✓ виявити домінантні напрями їх розвитку;
- ✓ систематизувати сучасні прояви професійного розвитку НПП ЗВО;
- ✓ окреслити практичні орієнтири для підвищення ефективності самоосвітньої діяльності.

ВИСНОВОК

- ✓ самоосвітня діяльність є ключовим чинником професійного розвитку НПП ЗВО;
- ✓ виявлені тенденції свідчать про багатовекторність самоосвітньої діяльності;
- ✓ класифікація тенденцій сприяє системному розумінню розвитку самоосвіти викладачів

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- 🔍 вплив цифрових технологій на самоосвітню діяльність викладачів ЗВО;
- 📊 мотиваційні та психологічні чинники професійного розвитку викладачів ЗВО;
- 🎓 розробка практичних рекомендацій для підтримки самоосвіти в ЗВО

ІНСТИТУТ
педагогічної освіти
і освіти дорослих
імені Івана Зязюна
НАПН України

ЗАПРОШУЄМО ДО СПІВПРАЦІ!

ДУМКИ, ІДЕЇ, ПОБАЖАННЯ...

Відділ андрагогіки

**Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України**

andragogika@ukr.net

alla-samko@ukr.net

